

จอก หรือ ชั้นเงิน “สลักคูน” ศาสตร์และศิลป์เชิงช่าง สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

จอก หรือ ชั้นเงิน นี้ทำด้วยโลหะเงิน ฝีมือช่างสลักคูน สกุลช่างมณฑลพะลีย์ เมืองมณฑลพะลีย์และสกุลช่างไทใหญ่ ทะเลสาบอินเล รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ใช้ประโยชน์เป็นภาชนะใส่น้ำถวายพระพุทธรูป หรือใช้ตักน้ำสรงพระพุทธรูป หรือใช้เป็นจอกหรือชั้นสำหรับตักน้ำตามวิถีดั้งเดิมของชาวพม่า ด้วยเพราะชาวพม่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่เคร่งครัดในพระพุทธรูปอย่างยิ่ง และนิยมที่จะปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำ ทั้งเวลาเช้าและเวลาเย็น หรือในทุกลมุขที่โอกาสเอื้ออำนวย ดังนั้นที่บ้านของชาวพม่าแทบทุกบ้านจะต้องมีจอกหรือชั้นเงินใบเล็กเช่นนี้อยู่จำนวนหนึ่ง เพื่อใช้ในน้ำสะอาดถวายพระพุทธรูปที่หิ้งพระประจำบ้าน ตั้งแต่หนึ่งจอกขึ้นไป และทิวจำนวนตามเลขคีตตามกำลังศรัทธา และจะเปลี่ยนน้ำนั้นทุกวัน เมื่อสวดมนต์ในตอนเช้า หรือเมื่อเวลาไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัด ก็มักจะมีจอก หรือชั้นเงินเล็กๆ นีติดตัวไปด้วย เพื่อใช้ตักน้ำสำหรับสรงน้ำพระพุทธรูป ที่จะมีประดิษฐานอยู่จำนวนมากในทุกวัด ถือว่าอานิสงส์แห่งการได้สรงน้ำพระนั้นเป็นกุศลสูงสุด ส่วนในเวลาที่อยู่กับบ้านก็จะใช้ตักน้ำดื่ม ด้วยความเชื่อว่าโลหะเงินเป็นโลหะบริสุทธิ์ เป็นโลหะอันเป็นมงคล น้ำดื่มที่ผ่านโลหะนี้ ก็ถือเป็นน้ำบริสุทธิ์และเป็นมงคลด้วย และมีความเชื่อที่มีมาแต่โบราณกาลด้วยว่า ถ้าหากมียาพิษที่เจืออยู่ในน้ำนั้น โลหะเงินที่สัมผัสน้ำยาพิษจะเปลี่ยนสีเป็นสีดำทันที ช่วยป้องกันการลอบวางยาพิษได้ ลักษณะของตัวจอก หรือชั้นที่พบใช้อยู่ทั่วไปนั้น มีรูปทรงคล้ายทรงบาตรพระพม่า โดยย่อส่วน ให้มีขนาดเล็กเล็กลงพอกับมือจับ ใช้การตกแต่งลวดลายด้วยการสลักคูนที่บริเวณขอบบนของชั้น ลวดลายที่นิยม เช่น ลายก้านขด ลายผักกูด ลายพันธุ์พุกฤษา ตามแบบอิทธิพลของพม่า ผสมกับอิทธิพลตะวันตก ตัวชั้นปล้อยเป็นพื้นเรียบเกลี้ยงลงไปจนถึงก้นชั้น หรืออาจมีการสลักคูนเป็นลายกลีบบัวที่ก้นชั้น โดยรอบก็มี

ชื่อชิ้นงาน จอก หรือ ขันเงิน

ฝีมือช่าง ช่างสลักคุณ สกุลช่างมณฑลพะเยา และ สกุลช่างไทใหญ่ ทะเลสาบอินเด

แหล่งที่มา จังหวัดมณฑลพะเยา และ รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

อายุ ประมาณพุทธศักราช 2400 – 2500

วัสดุ โลหะเงิน

เทคนิค - ลาย จอก หรือ ขันเงิน ที่พบส่วนใหญ่จะสลักคุณลายที่บริเวณขอบบนของจอกหรือขันนั้น เป็น ลวดลายก้านขด ลายผักกูด ลายพันธุ์พฤษชาติตามแบบอิทธิพลพม่าผสมอิทธิพลตะวันตก ตัวขันปลายเป็นพื้น เรียบเกลี้ยง ส่วนก้นขัน อาจมีการสลักคุณเป็นลายโดยรอบ โดยลายที่นิยม เช่น ลายกลีบบัว

ประโยชน์ ใช้เป็นภาชนะใส่น้ำถวายพระพุทธรูป หรือใช้ตักน้ำสรงพระพุทธรูป หรือใช้เป็นจอกหรือ ขันสำหรับดื่มน้ำ